

Bevlogenheid verslaat deskundigheid

- 1 De ondergang van de wereld houdt de mensheid al eeuwenlang bezig. In de oudheid waren het vooral priesters en sterrenkundigen die, in opdracht van de heersende koning of keizer, probeerden uit te rekenen hoe lang het nog zou duren voor de wereld zou vergaan. Deze geleerden kwamen vaak tot de conclusie dat die ondergang niet lang meer op zich zou laten wachten en waarschuwden voor het naderende einde. Ook in latere tijden heeft het ondergangsgeloof vele uiteenlopende verschijningsvormen en tal van verkondigers gekend. Steeds vond er wel een historische gebeurtenis plaats, zoals een oorlog, een hongersnood of een natuurramp, die voedsel gaf aan bespiegelingen over het einde der tijden.
- 2 Ook in onze tijden van weelde en voorspoed steekt het geloof in een naderende ondergang regelmatig de kop op. Veel mensen zijn ontvankelijk voor de boodschappen van de hedendaagse onheilsprofeten. Zij hebben het gevoel dat de mens niet zomaar straffeloos zijn eigen genoegens kan blijven najagen en op den duur zal moeten betalen voor de achteloze en spijzieke manier waarop hij met de natuurlijke hulpbronnen omspringt.
- 3 Het besef van een naderende ondergang is meer op angstgevoelens gebaseerd dan op wetenschappelijke inzichten. Deze angstgevoelens worden door de milieubeweging doelbewust aangewakkerd. Zij houdt de mensen voor dat het leven op aarde ernstig wordt bedreigd en zij waarschuwt dan ook onophoudelijk tegen het onheil dat de mensheid bezig is over zichzelf af te roepen. Het opmerkelijke aan de milieubeweging is dat zij haar voorspellingen doet op grond van onvolledige gegevens, op grond van niet-wetenschappelijke vooronderstellingen en op grond van de meest verschrikkelijke doemscenario's. Het zou de milieubeweging sieren als zij ruiterlijk zou erkennen dat de betrouwbaarheid van haar voorspellingen daarom niet zo groot is. Ze is echter bang daarmee haar imago - de milieubeweging wil zich voordoen als de enige instantie met een juiste visie op de gevaren die ons bedreigen - te ondergraven.
- 4 In de jaren zeventig ontfermde de milieubeweging zich over de nalatenschap van de econoom Malthus (1766-1834). Die stelde dat de explosieve groei van de wereldbevolking geen gelijke tred hield met de ontginning van bodemrijksdommen en met de voedselproductie. De strijd om de hele wereldbevolking van voldoende voedsel te voorzien, leek in de ogen van de milieubeweging definitief verloren. Grote hongersnoden met miljoenen slachtoffers zouden niet meer te vermijden zijn. Spoedig zouden niet alleen Afrika en de achterbuurten van Azië de treurige aanblik bieden van creperend leven, ook Amerikanen en Europeanen zouden er volop mee te maken krijgen.
- 5 De voorspelde catastrofe bleef tot dusverre echter uit. Dankzij de waarschuwingen van de Club van Rome¹⁾ - zeggen sommigen. Die heeft de mensheid aangespoord tot meer inventiviteit in het gebruik van de natuurlijke hulpbronnen. Voor de échte milieuactivist evenwel, heeft de waarschuwing voor de akelige dingen die gaan komen, niets aan actualiteit ingeboet. Dat de catastrofe zich niet heeft voltrokken volgens het scenario van de Club van Rome, wil niet zeggen dat de gevaren van onbeperkte economische en industriële groei zijn bedwongen. Integendeel. De symptomen van de kwaal zijn slechts aan het oog onttrokken. Van het afwenden van de ondergang zal geen sprake zijn zolang de consument zichzelf geen beperkingen weet op te leggen.
- 6 Ondertussen is de gemiddelde wereldburger beter gevoed dan ooit. Honger is vooral het gevolg van (burger)oorlogen, natuurrampen en onvolkomenheden in de voedseldistributie. De groei van de wereldbevolking blijft al enige tijd achter bij die van de agrarische productie. En de zeeën, die volgens de onheilsprofeten van weleer omstreeks 1980 zouden zijn leeggeplunderd, zijn jaarlijks goed voor 110 miljoen ton vis - tegen 60 miljoen ton in 1969. Hoewel daarmee niet gezegd is dat de productiegroei tot in lengte van jaren zal aanhouden, hebben de pessimisten vooralsnog de schijn tegen zich.
- 7 De zure regen was ook zo'n verschijnsel dat door toedoen van de milieubeweging voor grote onrust zorgde. Op het moment, begin jaren tachtig, dat wetenschappers nog bezig waren met de inventarisatie van het probleem, sloeg de milieubeweging alvast groot alarm. De Amerikanen werden voorbereid op de wisse dood van hun bossen. Terugdringing van de uitstoot van zwaveldioxide zou de omvang van het grote sterven misschien nog enigszins kunnen vertragen, maar de tot bezinning gekomen mens zou niet meer bij machte zijn het proces te stoppen. In Duitsland namen ramptoeristen alvast afscheid van hun eeuwig ruisende wouden. Des te meer verbazend was de betrekkelijke nuchterheid waarmee zo'n vijftien jaar later werd gemeld dat het Zwarte Woud - dat op dat moment Europa's meest uitgestrekte bomenkerkhof zou hebben moeten zijn - ongekend vitaal bleek te zijn. Sinds

- 1901, zo bleek uit rapporten van de inspectie, had het nog nooit zo'n grote soortenrijkdom en zo'n uitbundige groei te zien gegeven. Uit soortgelijk onderzoek in de Verenigde Staten en Canada bleek eveneens dat de opwinding over de zure regen op z'n minst voorbarig was.
- 8 De milieubeweging vermijdt echter hardnekkig de indruk te wekken dat ze succes heeft met haar waarschuwingen tegen een aftakelend milieu. In een brief aan *de Volkskrant* betoogden de directeuren van de Stichting Natuur en Milieu, Greenpeace Nederland, en de Vereniging Milieudefensie in 1997 dat "de vaststelling dat de milieuverloedering nu veel minder snel toeneemt en soms zelfs afneemt, bepaald niet het sein *brand meester* rechtvaardigt. De milieubeweging zou haar opdracht dan wel heel slecht verstaan." Met andere woorden: goed nieuws over het milieu verdraagt zich per definitie niet met de taak die de milieubeweging zichzelf heeft gesteld. Voor de milieubeweging waren de feiten met betrekking tot de zure regen geen aanleiding het eerder afgekondigde alarm in te trekken en dat is typerend. De huidige vitaliteit van de bossen zou volgens haar wel eens even bedrieglijk kunnen zijn als de bossterfte van twee decennia geleden en duidt derhalve niet op een normale situatie. Ze zijn voor de milieubeweging al helemaal geen reden een wat voorzichtiger houding aan te nemen bij het doen van nieuwe voorspellingen.
- 9 Illustratief is haar onwil nuances aan te brengen in haar voorspellingen met betrekking tot klimaatverandering en zeespiegelstijging. Feiten die daarmee niet in overeenstemming zijn - zoals de groei van de ijskappen op Groenland en de Zuidpool - worden genegeerd. Of ze worden toegeschreven aan misleide wetenschappers die hun ziel hebben verkocht aan - in haar ogen - milieuvijandige opdrachtgevers. Mensen met wie men niet in debat hoeft te gaan, "omdat hun motieven verdacht zijn" en die beschouwd worden als verdedigers van 'de gevestigde belangen'. En op die gevestigde belangen van de grootindustrie heeft de milieubeweging het niet zo begrepen.
- 10 Dat ondervinden deze weken de onafhankelijke Wageningse en Delftse wetenschappers die menen dat de risico's van gasboring in de Waddenzee verwaarloosbaar zijn. Al hun bezweringen over hun zorg voor het milieu en de onafhankelijkheid van hun onderzoek ten spijt, worden zij afgeschilderd als dienstknechten van de aardoliemaatschappijen. De meeste van deze deskundigen voorzien een gemiddelde bodemdaling van hooguit één centimeter, maar de milieubeweging houdt koppig vast aan haar eigen standpunt: vijf centimeter.
- 11 Om de onderbouwing van de prognose bekommert de milieubeweging zich minder dan om de effecten van haar protest. De goede zaak rechtvaardigt immers, zoals milieuvijandige Stephen Schneider het ooit uitdrukte, "versimpelde, dramatische uitspraken". En daarvan getuigen de leuzen waarmee de milieubeweging tegen de aardoliemaatschappijen ten strijde trekt. De kokkel- en de mosselvisserij mogen dan veel schadelijker zijn voor de Waddenzee dan een beheerste gaswinning, de anonieme aardoliemaatschappij vormt een veel dankbaarder oorlogsdoel dan de visser, in wie iedereen zich wel kan inleven.
- 12 Strategische bluf en alarmisme worden de milieubeweging echter nauwelijks aangerekend. Niet door het publiek - dat volgens de uitkomsten van enquêtes milieuvijandige betrouwbarder vindt dan beroepsbestuurders en wetenschappers - en niet door de politiek - die zich tijdens het Waddendebat meer op emoties dan op argumenten beriep. Neutrale deskundigheid is besmet verklaard. De bevlogenheid heeft het gewonnen.
- 13 De vraag is of de zaak van het milieu op lange termijn gediend is met deze aanpak van de milieubeweging. Hoeveel valse alarmmeldingen kan een mens verdragen? Hoe vaak zal hij zich bij wijze van voorzorg de schuilkelder in laten sturen? Op het moment dat de milieubeweging eindelijk terecht groot alarm slaat, zal misschien niemand haar nog willen geloven. En dan zal zich pas echt de ramp voltrekken die zij nu juist had willen voorkomen.

naar: Sander van Walsum
uit: de Volkskrant, 27 november 1999

noot 1

Club van Rome: groep van deskundigen op allerlei terreinen uit de hele wereld, die in de jaren zestig een studie verrichtte en tot de alarmerende slotsom kwam dat de meeste natuurlijke energiebronnen bijna waren uitgeput.

De teksten die voor dit examen gebruikt zijn, zijn bewerkt om ze geschikt te maken voor het examen. Dit is gebeurd met respect voor de opvattingen van de auteur(s). Wie kennis wil nemen van de oorspronkelijke tekst(en), raadplege de vermelde bronnen. De Cevo is verantwoordelijk voor vorm en inhoud van dit examen.

■ Tekst 2 Bevlogenheid verslaat deskundigheid

- 18p **23** □ Maak een goedlopende samenvatting in correct Nederlands van maximaal 180 woorden van de tekst *Bevlogenheid verslaat deskundigheid*. Uit je samenvatting moet voor iemand die de oorspronkelijke tekst niet gelezen heeft, duidelijk worden:
- wat kenmerkend is voor ondergangsgeloof;
  - hoe de milieubeweging op dit ondergangsgeloof inspeelt;
  - hoe de milieubeweging omgaat met voorspellingen, feiten en succes en waar het haar daarbij om te doen is;
  - welke houding men inneemt tegenover de aanpak van de milieubeweging;
  - welk risico deze aanpak met zich meebrengt.